

Helsingfors/Mariehamn 29.10.2007

Nr 36/07

Hänvisning Ålands lagtings skrivelse
19.9.2007, nr 327/2007.

Till Justitieministeriet

Ärende Utlåtande över landskapslag om enskilda vägar i landskapet Åland, antagen av lagtinget 19.9.2007.

Landskapslagens huvudsakliga innehåll

Landskapslagen gäller alla enskilda vägar, med undantag av sådana vägar, som endast ägaren eller innehavaren av en fastighet har rätt att nyttja. Landskapslagen innehåller bestämmelser om vägrätt, väghållning och användningen av enskilda vägar samt om vägför rättningar, ersättningar och förvaltningen av enskilda vägar.

Lagstiftningsbehörigheten

Landskapet tillkommer lagstiftningsbehörigheten i fråga om vägar och vägtrafik, landskapets myndigheter, kommunernas förvaltning, allmän ordning och säkerhet, byggnads- och planväsendet, natur- och miljövård samt näringsverksamhet enligt 18 § 1, 4, 6, 7, 10, 21 samt 22 punkterna i självstyrelselagen med vissa undantag som inte berörs av föreliggande landskapslag.

Lagstiftningsbehörigheten gällande fastighetsbildning och fastighetsregistrering samt därmed sammanhängande uppgifter tillkommer riket enligt 27 § 16 punkten i självstyrelselagen. Landskapslagen innehåller även bestämmelser som berör rättskipning samt verkställighet av domar vilket utgör riksbehörighet enligt 27 § 23 punkten i självstyrelselagen.

Landskapslagen berör även ett stort antal privaträttsliga ärenden som enligt huvudregeln i självstyrelselagen hör till rikets behörighet. I detta sammanhang bör särskilt nämnas självstyrelselagens 27 § 8 punkt, i vilken ärenden gällande föreningar och stiftelser,

bolag och andra privaträttsliga sammanslutningar samt bokföring hänförts till rikets lagstiftningsbehörighet.

Genom landskapslagen upphävs landskapslagen om ägovägar i landskapet Åland (ÅFS 19/1932).

Enligt 13 § 1 mom. 17 punkten i 1951 års självstyrelselag hörde bl.a. väghållningen till landskapets lagstiftningsbehörighet. Ålands landsting fattade 3.12.1962 beslut om antagande av en landskapslag om enskilda vägar. Högsta domstolen konstaterade i utlåtande 5.4.1963 att sist nämnda stadgande endast hade avseende på allmänna vägar och tillerkände inte landstinget rätt att stifta en lag om enskilda vägar. Lagstiftningen om enskilda vägar var att hänföra till privaträtten. På detta område tillkom lagstiftningsrätten riket med undantag av sådana stadganden av privaträttslig natur, som hörde till de landskapets lagstiftningsbehörighet förbehållna rättsområden som omnämndes i självstyrelselagen. Eftersom landstinget enligt nämnda 8 punkt hade rätt till lagstiftning beträffande idkande av jordbruk, hade landstinget ansetts tillkomma rätt att stifta en lag om ägovägar. Nämnda landstingsbeslut gällde emellertid alla slag av enskilda vägar. Högsta domstolen ansåg att beslutet avsåg att huvudsakligen reglera ett sådant till privaträtten hörande ämne, som förbehållits riket, och endast såvitt beslutet gällde ägovägar underlåg det landstingets behörighet. Landskapslagen förordnades att förfalla.

Enligt 18 § 21 punkten i gällande självstyrelselag hör ärenden gällande vägar och kanaler, vägtrafik, spårbunden trafik, båttrafik och farleder för den lokala sjötrafiken till landskapets lagstiftningsbehörighet. Av regeringens proposition till ny självstyrelselag för Åland (RP 73/1990 rd) framgår att en behörighetsöverföring skett beträffande enskilda vägar i 1991 års självstyrelselag. Det anges uttryckligen att med vägar avses både allmänna och enskilda vägar.

Med anledning härav reglerar föreliggande landskapslag huvudsakligen områden på vilka lagstiftningsbehörigheten tillkommer landskapet, främst med de undantag som föranleds av självstyrelselagens 27 § 8 och 16 punkter. Landskapslagen innehåller även stadganden som kan ingripa i de i grundlagens 2 kapitel skyddade grundläggande fri- och rättigheterna, på vilket område lagstiftningsbehörigheten tillkommer riket enligt 27 § 1 punkten i självstyrelselagen. Till den del landskapslagen berör områden som hänförts till rikets lagstiftningsbehörighet kan de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Med stöd av nämnda lagrum kan även rikets myndigheter, såsom lantmäteribyrån och allmän underrätt, påföras motsvarande uppgifter som i rikslagstiftningen.

I detta sammanhang kan nämnas att i motsats till rikslagen förutsätter landskapslagens 42 § att det förfång en väg eller rättighet förorsakar fastighetens ägare skall vara *avsevärt* för att en väg eller rättighet skall kunna flyttas till annat ställe som tillhör honom samt att det skall föreligga *synnerliga* skäl för att vägen eller rättigheten skall kunna flyttas någon annanstans. Dessa avvikelser inverkar inte på de grundläggande rättigheterna på ett sådant sätt att de skulle utgöra en behörighetsöverskridning. En flyttning förutsätter dessutom att det kan ske utan betydande förfång för någon.

I landskapets behörighet gällande vägar ingår även att bestämma att det skall finnas en vägnämnd i landskapet istället för kommunala vägnämnder samt att bestämma om vägavgifter och ersättningar.

I landskapslagens 43 § och 46 § har intagits bestämmelser om betalningsskyldighet för staten. Enligt 43 § 3 mom. kan förrättningsmännen fatta beslut om att förrättningskostnaderna vid en områdesvägförrättning helt eller delvis skall betalas av staten i enlighet med vad som anges i rikets lag om enskilda vägar (FFS 358/1962) om förrättningen har anhängiggjorts på ansökan och om den helt eller delvis berott på allmänt intresse. Om förrättningen verkställs utan ansökan på lantmäteribyråns förordnande skall förrättningskostnaderna betalas av staten. Enligt 46 § 3 mom. kan lantmäteribyran respektive kommunens fastighetsregisterförare utan ansökan inleda en vägförrättning i sådana fall som avses i 212 § 2 mom. i rikets fastighetslag (FFS 554/1995). Kostnaderna för en sådan förrättning skall betalas av staten eller kommunen beroende på om lantmäteribyran eller kommunens fastighetsregisterförare utfärdat förrättningsförordnandet. Motsvarande bestämmelser finns i 38 c § 3 mom. och 41 § 3 mom. i rikets lag om enskilda vägar. Enligt Ålandsdelegationens bedömning berör dessa bestämmelser fastighetsbildning och -registrering, varför de med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen kan intas i landskapslagen.

Enligt landskapslagens 61 § söks ändring i vägnämndens beslut genom besvär hos jorddomstolen. Denna bestämmelse avviker från bestämmelsen i självstyrelselagens 25 § enligt vilken besvär över beslut som fattas av myndigheter under landskapsregeringen anförs hos Ålands förvaltningsdomstol. Bestämmelsen i landskapslagens 61 § bör tillämpas så att den gäller sökande av ändring i sådana beslut av vägnämnden som enligt behörighetsfördelningen i självstyrelselagen hör till rikets behörighet. I övrigt gäller självstyrelselagens bestämmelser beträffande sökande av ändring i vägnämnds beslut.

Enligt landskapslagens 63 § 1 mom. skall en av landskapsregeringen fastställd avgift uppbäras för de förrättningar och andra uppdrag som vägnämnden utför. I landskapslagens 63 § 2 mom. anges att avgiften skall motsvara de kostnader som förrättningen eller

uppdraget orsakar landskapsregeringen. Med anledning härav konstateras att jämlikt 18 § 5 punkten i självstyrelselagen har landskapet behörighet att lagstifta om grunderna för avgifter som uppbärs inom landskapsförvaltningen. Grundlagens 81 § förutsätter att grunderna för avgifterna anges i lag. Enligt Ålandsdelegationens bedömning uppfyller landskapslagens 63 § de krav som grundlagen ställer på lagstiftningen om avgifter.

Lagstiftningsbehörigheten gällande andra än i 18 § 5 punkten avsedda skatter tillkommer riket enligt 27 § 36 punkten i självstyrelselagen. Landskapslagens 100 § befriar ett väglag från skatt för inkomst och förmögenhet, som tillkommit med stöd av landskapslag. Bestämmelsen överensstämmer i sak med 99 § i rikets lag om enskilda vägar, och kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Landskapslagens 93 § 4 mom. berättigar sakägare, som bevakar sin rätt vid behandling av i 93 § 1 mom. avsedda frågor vid en vägförrättning till rättshjälp enligt bestämmelserna i rättshjälpslagen (FFS 257/2002). De uppgifter som enligt rättshjälpslagen ankommer på domstol, fullgörs härvid av förrättningsmännen. Motsvarande bestämmelse i rikslagens 86 § hänvisar i fråga om kostnadsersättningen till 82 § i rikets lag om inlösen av fast egendom och särskilda rättigheter (FFS 603/1977), som berättigar ägaren av en egendom som skall inlösas till rättshjälp vid inlösningsförrättningen och tillträdessynen enligt bestämmelserna i rättshjälpslagen. Bestämmelsen i landskapslagen kan med stöd av 19 § 3 mom. i självstyrelselagen intas i landskapslagen. Både landskapslagen och rikslagen förutsätter att sökanden åläggs att betala de kostnader som har erlagts av statens medel.

Straffbestämmelserna i landskapslagens 104 § kan med stöd av 18 § 25 punkten i självstyrelselagen intas i landskapslagen.

Ålandsdelegationens utlåtande

Ålandsdelegationen finner att landskapslagen faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Närvarande Ordföranden Lindbäck, ledamöterna Erlandsson, Mäenpää och Olsson jämte suppleanten Lindholm.

På Ålandsdelegationens vägnar:

Peter Lindbäck
ordförande

Rainer Åkerblom
sekreterare